

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO

Krav om revisjon av konsesjonsvilkår for Bognavassdraget - oversendelse av krav til kommentar

På nåværende tidspunkt er ikke Bognavassdraget gitt prioritet for revisjon, verken i NVE/Miljødirektoratets rapport nr. 49/2013 eller i godkjent vannforvaltningsplan. Det er ikke påpekt noen påtrengende behov for å sette i gang en revisjonsprosess for Bogna. NTE i gang med å innhente informasjon om miljøforholdene i Bogna og Bangsjøene, samt muligheter for opprustnings- og utvidelsesprosjekter. NTE er derfor av den oppfatning at kravet om revisjon av konsesjonsvilkårene for Bognavassdraget må avvises.

Vi viser til NVEs brev av 28.01.2019, hvor NTE Energi AS (NTE) blir bedt om å kommentere konkrete forhold som er tatt opp i brev m/vedlegg av 19.11.2018 fra Midtre Namdal samkommune om revisjon av konsesjonsvilkårene for regulering og overføring av Bangsjøene.

I tillegg til konkrete forhold som er tatt opp i kravbrevet er NTE bedt om å svare på eller ta stilling til følgende:

- Gi en oversikt over hva som finnes av relevant dokumentasjon om kravene som stilles.
- På hvilke områder det eventuelt kan være behov for ytterligere utredninger/dokumentasjon.
- Finnes det opprustings- og utvidelsesmuligheter (O/U) og eventuelt gode løsninger knyttet til revisjonskravene?

Innledningsvis nedenfor har vi gitt en kort orientering om utbyggingen av Bognavassdraget m.v. Under pkt. 1 og 2 har vi kommet inn på forvaltningsmessige vedtak som er viktige mht. vassdrag som skal underlegges revisjon av konsesjonsvilkår.

Under pkt. 3 har vi kommentert kravene fra Midtre Namdal samkommune.

Videre har vi under pkt. 4 - A, B og C gitt utfyllende opplysninger om de 3 kulepunktene som NVE har bedt oss om å besvare eller ta stilling til.

NTE Energi AS

Postadresse
Postboks 2552
7736 Steinkjer

Besøksadresse

Sjøfartsgata 3
Steinkjer
E-post
nte@nte.no

Telefon

74150200

Bankkonto

1503 02 41549

Foretaksregisteret

988 340 715 MVA
Hovedkontoradresse
Sjøfartsgata 3
7736 Steinkjer

0. Innledning

Ved kongelig resolusjon av 5. juli 1968 fikk NTE konsesjon til regulering av Bangsjøene og overføring av avløpet til Snåsavatnet gjennom Bogna kraftverk.

Bangsjøene er eneste reguleringsmagasin, etablert ved oppdemning mellom kotene 305,0 moh. (LRV) og 315,0 moh. (HRV). Før reguleringen var Bangsjøene delt i tre bassenger, Ytre-, Midtre og Østre Bangsjøen.

Bangsjøene ligger i Steinkjer, Overhalla, Grong og Snåsa kommuner i Trøndelag.

Bogna kraftverk utnytter et midlere fall på 289 m, ligger i Snåsa kommune og har en årlig kraftproduksjon på 146,8 GWh.

Miljøvirkningene av utbyggingen knytter seg først og fremst til reguleringen av Bangsjøene, samt redusert vannføring i Bogna som munner ut i Namsfjorden ved Bangsund, ca. 10 km fra Namsos. Bogna er ca. 45 km lang fra Bangsund opp til Bangsjøene.

Ca. 32 % av Bognas nedbørsfelt er overført til Snåsavatnet gjennom Bogna kraftverk. Bogna er ei typisk smålakselv, som forvaltes av Bogna Elveeierlag. Med over 20 km med lakseførende strekning kan elva by på et eventyrlig fiske og flotte naturopplevelser (<http://bogna.no>).

Etter pålegg fra NVE er det bygget 4 terskler i Bogna. Videre har NTE gjennomført pålagte fiskeutsetninger. De første årene som smolt levert fra Settefiskanlegget Lundamo, og fra 1990 som utsetting av 100.000 laksyngel fra et lokalt klekkeri. Fra inneværende år er imidlertid klekkeriet stengt på grunn av funn av furunkulose på stamfisken.

Det er ikke bestemmelser om slipp av minstevannføring til Bogna, men NTE har i samarbeid med elveeierlaget blitt enige om slipp av vann i kritiske perioder sommerstid for å unngå utbrudd furunkulose. I de 14 årene vi har hatt dette samarbeidet er det kun 4 år det ikke har vært behov for å tappe vann til Bogna. De 10 årene vi har tappet representerer et samlet produksjonstap i Bogna kraftverk på til sammen 51 GWh, eller 5,1 GWh pr. år. Etter all sannsynlighet har tapping av magasin vann forhindret utbrudd av furunkulose som ellers ville ha inntruffet dersom vassdraget hadde vært uregulert.

Elveeierlaget har fått innvilget ønsket tapping fra Bangsjøene, basert på manuelt observert vannstand og vanntemperatur på Bjønnaberget i Bogna. Etter ønske fra elveeierlaget etablerte NTE i 2017 en målestasjon på Bjønnaberget. Stasjonen måler vannstand, vannføring og vanntemperatur. Elveeierlaget har bistått oss ved byggingen av stasjonen og skal videre utføre vannstandskontroller for oss. Målestasjonen gir partene et bedre grunnlag for å iverksette tapping ved fare for sykdomsutbrudd i Bogna. NTE legger løpende ut måleverdier på NVEs nettsider, hvilket gir fiskerne en ny og bedre mulighet for å sjekke tilstanden i elva i forbindelse med fiske.

I NTEs tillatelse til regulering av Bangsjøene er det bestemmelser om at konsesjonsvilkårene kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år, dvs. i 2018.

NTE er derfor innforstått med at det kan fremmes krav om revisjon av vilkårene for regulering av Bangsjøene.

1. NVEs og Miljødirektoratets rapport nr. 49/2013

I rapport nr. 49/2013 har NVE og Miljødirektoratet gått igjennom alle regulerte vassdrag med konsesjoner som kan revideres innen 2022. I rapporten har en vurdert hvordan viktige miljøverdier kan ivaretas gjennom å legge til rette for kostnadseffektive tiltak.

Hovedformålet har vært å gjøre en samfunnsmessig avveining av fordelene av mulige miljøforbedringer i vassdragene, i forhold til kostnader i form av redusert fornybar og regulerbar vannkraftproduksjon.

I rapporten har NTE har fått 3 vassdrag i kategori 1.1, dvs. vassdrag med stort potensial for forbedring av viktig miljøverdier, og med antatt lite eller moderat krafttap i forhold til miljøgevinst. Disse vassdragene er Øvre Namsen hvor det er åpnet revisjonssak, samt Mossa og Åbjøra hvor det kan åpnes revisjon tidligst i 2022.

Bogna er imidlertid plassert i kategori 1.2, dvs. vassdrag med middels potensial for viktige miljøverdier og med antatt større krafttap.

Når det gjelder NTEs vassdragskonsesjoner i kategori 1.1 er vi for tiden belagt med mye arbeid knyttet til Øvre Namsen. Her har revisjonsdokumentet vært ute på høring, og vi har startet arbeidet med å kommentere høringsuttalelsene. I tillegg vil det i sommer bli avvirket befaringer i vassdraget, sammen med NVE og berørte kommuner m.fl.

For de to andre vassdragene i kategori 1.1, Mossa og Åbjøra, forbereder vi eventuelle revisjonssaker ved bl.a. å gjennomføre omfattende miljøundersøkelser.

2. Godkjente vannforvaltningsplaner

EUs rammedirektiv for vann (vanndirektivet) og den norske vannforskriften er sentrale i revisjonssaker. I regional plan for vannforvaltning i vannregion Trøndelag 2016-2021, er det gjort innspill til NVE om åpning av vilkårsrevisjon for utvalgte vassdrag. I planen er det ikke fremkommet ønsker om annen prioritering for Bognavassdraget enn det som er lagt til grunn i rapport nr. 49/2013 fra NVE og Miljødirektoratet.

Heller ikke ved Klima- og miljødepartementets godkjenning av den regionale plan for vannforvaltning i Trøndelag i brev av 04.07.2016, er det gjort noen endringer mht. prioritering av Bognavassdraget for revisjon av konsesjonsvilkår.

Utgangspunktet for NTE er at vi har lagt opp planleggingen av mulige revisjonssaker etter prioriteringene i rapport nr. 49/2013, samt godkjente vannforvaltningsplaner. Dette gjelder kartlegging av relevant dokumentasjon, behov for nye miljøundersøkelser samt utredning av mulige O/U-prosjekter.

Når det ikke foreligger andre sterke miljømessige hensyn, er NTE av den oppfatning at myndighetene også bør følge denne prioriteringen. Dette gjør planleggingen av revisjonssaker mye mer forutsigbar og rasjonell, både for forvaltningen og konsesjonærene.

3. Kommentarer til kravbrevet fra Midtre Namdal samkommune

Oppsummert har kravbrevet fra Midtre Namdal samkommune først og fremst fokus på forholdene i Bogna og det etterlyses kunnskapsbasert minstevannføring for å:

- Redusere eventuelle negative effekter på bestander av villaks, elvemusling, ørret, ål og havniøye
- Redusere sjansen for og omfang av utbrudd av furunkulose
- Bedre muligheter for utøvelse av fiske
- Bevare fossesprøytsoner

Kravene er lite konkrete, mangler nærmere begrunnelse og gir mer et uttrykk for et ønske om økt kunnskap om eventuelle negative effekter på miljøforholdene i Bogna.

Når det gjelder det andre kulepunktet om furunkulose, viser vi til innledningen ovenfor.

Slik NTE tolker lovarbeidene til revisjonsinstituttet, jfr. Ot. prp. nr. 50 (1991-92), er det de som krever revisjon som skal redegjøre for kravene i tilstrekkelig grad slik at NVE kan ta stilling til om revisjon skal åpnes.

Denne tolkningen støttes i retningslinjer for revisjon av konsesjonsvilkår for vassdragsreguleringer som er vedtatt av Olje- og energidepartementet (OED) den 25.05.2012. I retningslinjene, side 35 er det anført:

«Dersom kravene fremstår uklare, utenfor revisjonsreglene eller for øvrig trenger endringer eller utdypninger, vil NVE sende kravene tilbake til kravstiller som må foreta de nødvendige endringer. Det er en fordel for det videre arbeidet med revisjon om kravene fremsettes i prioritert rekkefølge.»

I tidligere revisjonssaker har NVE presisert at det ikke er opp til konsesjonæren å utrede revisjonsbehovet:

«En revisjonsprosess skal gi berørte interesser en mulighet til å påpeke de skader og ulemper for allmenne interesser som er oppstått i forbindelse med reguleringen. Det er altså opp til de berørte å påpeke hvor «skoen trykker». Det er, etter NVEs mening, ikke konsesjonærens oppgave å urede seg frem til dette.» (Vinstra-innstillingen).

NTE er av den oppfatning at kravende er fremsatt i generelle vendinger, mangler nærmere begrunnelse og er heller ikke gitt en prioritert rekkefølge. Det er heller ikke påpekt noen påtrengende behov for å sette i gang en revisjonsprosess for Bogna.

På denne bakgrunn finner NTE det derfor lite hensiktsmessig å kommentere kravene noe nærmere.

4. Utfyllende opplysninger

A. Relevant dokumentasjon om kravene som stilles

Det foreligger lite relevant dokumentasjon om de kravene som er stilt. Det er gjennomført tetthetsundersøkelser av ungfisk i Bogna før og etter reguleringen (perioden fra 1969 til 1979. I tillegg er det foretatt undersøkelser i 1990-93.

Siste ungfiskundersøkelse er fra 2008 (Sweco 2009).

Videre ble det gjennomført en bonitering av Bognavassdraget i 2008 (Sweco 2010).

Fiskebiologiske undersøkelser i Bangsjøene ble sist gjennomført i 1983-86 (K. norske Vitensk. Selsk. Mus. Rapport Zool. Ser. 1986-3).

B. Behov for ytterligere utredninger/dokumentasjon

Bogna

Som nevnt innledningsvis er klekkeriet i Bogna stengt, og dette har medført at NTE ikke får effektivt pålagt yngelutsetting.

Istedenfor yngelutsetting har NTE og Miljødirektoratet blitt enige om å igangsette en flaskehals- og tiltaksanalyse i Bogna etter miljødesignmetoden.

I en slik flaskehals- og tiltaksanalyse er utfordringen å finne hvilke faktorer som reelt sett setter skrankene for produksjon av smolt. Dette gjelder både lokalt i ulike vassdragsavsnitt og for vassdraget totalt sett. Tiltakene som anbefales skal være de mest kostnadseffektive. I et vassdrag hvor et eventuelt vannslipp medfører tap i kraftproduksjon, som i Bogna, blir utfordringen primært å se etter fysiske tiltak som vil gjøre vassdraget bedre egnet for gyting og/eller oppvekst. Dersom potensialet for fysiske tiltak er lite, må det vurderes om slipp av minstevannføring vil ha betydelig positiv effekt. Kostnaden ved et eventuelt slipp av minstevannføring må avveies mot forventet miljønytte.

Selv om NTE og Miljødirektoratet er blitt enige om prinsippene for en flaskehals- og tiltaksanalyse i Bogna, ønsker direktoratet å formalisere undersøkelsene som et pålegg til NTE. Dette pålegget er ennå ikke utferdiget, og vi regner ikke med at undersøkelsene kan starte opp før i 2020 og gjennomføres over et visst antall år, for eksempel 3 – 5 år.

Resultatene fra flaskehals- og tiltaksanalysene vil være et viktig innspill i en eventuell revisjon av konsesjonsvilkårene for Bognavassdraget.

Bangsjøene

På bakgrunn av manglende kunnskap om status for fiskebestanden er det blitt enighet med Fylkesmannen i Trøndelag om å gjennomføre fiskebiologiske undersøkelser i Bangsjøene i 2019.

Undersøkelsene gjennomføres etter følgende opplegg:

- Prøvefiske i august/september i henhold til norsk standard
- Kartlegging av tilgjengelige gytebekker for ørret i Bangsjøene ved elfiske
- Vurdere effekten av mysis relicta som er utsatt i Bangsjøene
- Status i henhold til vannforskriften
- Foreta en samlet vurdering av effekten av reguleringen av Bangsjøene og foreslå avbøtende tiltak.

Også resultatene fra undersøkelsene i Bangsjøene vil være viktig informasjon i forbindelse med en eventuell revisjonsprosess.

C. Opprusting og utvidelsesmuligheter (O/U) – gode løsninger

Det er få åpenbare O/U-prosjekt knyttet til Bogna kraftverk.

NTE er kjent med at NVE i rapport 22-2011 «*Pumpekraft i Noreg – Kostnader og utsikter til potensial*» har nevnt Bogna som et av flere kraftverk som ligger mellom to reguleringsmagasin, og hvor det er potensial for pumpekraftverk.

NTE ønsker å se på mulighetene for aktuelle O/U-prosjekt knyttet til Bogna kraftverk, bl.a. pumpekraftverk, men dette arbeidet er ikke igangsatt. Årsaken til dette er den prioritering myndighetene har fastsatt for revisjon av konsesjonsvilkårene for Bognavassdraget, jfr. pkt. 1 og 2 ovenfor.

Oppsummering/avsluttende kommentarer

NTE er av den oppfatning at kravet om revisjon av konsesjonsvilkårene for Bognavassdraget må avvises. Bogna er for tiden ikke gitt prioritet for revisjon, verken i NVE/Miljødirektoratets rapport nr. 49/2013 eller i godkjent vannforvaltningsplan.

Kravene som er fremsatt fra Midtre Namdal samkommune er generelle, mangler nærmere begrunnelse og minner mer om et ønske om økt kunnskap om miljøforholdene i vassdraget. Det er heller ikke påpekt noen påtrengende behov for å sette i gang en revisjonsprosess for Bogna.

NTE er i gang med å gjennomføre omfattende miljøundersøkelser i vassdraget som vil være et godt grunnlag for en eventuell revisjonssak i fremtiden. Videre skal vi utrede mulige O/U-prosjekter.

Med hilsen

Kenneth Brandsås
adm. direktør

Bjørn Høgaas
fagansvarlig

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen underskrift

Kopi til: Midtre Namdal samkommune, Postboks 333, 7801 Namsos